

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta umění a architektury

Galerie naruby

Bakalářská práce

Studijní program:

B8208 Design

Studijní obor:

Design prostředí

Autor práce:

Michaela Rýdlová

Vedoucí práce:

doc. MgA. Jan Stolín
Katedra umění

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Zadání bakalářské práce

Galerie naruby

Jméno a příjmení: **Michaela Rýdlová**
Osobní číslo: A18000035
Studijní program: D8208 Design
Studijní obor: Design prostředí
Zadávající katedra: Katedra umění
Akademický rok: **2021/2022**

Zásady pro vypracování:

Tématem bakalářské práce je hledání nových forem komunikace Oblastní galerie v Liberci s veřejností. Cílem je odstranit bariéry a posílit benefity, které mohou lidé v souvislosti s návštěvou kulturní instituce vnímat. Téma bude zpracovávat praktické zkušenosti z realizovaných praxí v Oblastní galerii v Liberci a jejich edukačních programů pro veřejnost. Hlavním tématem práce je rozšíření propagace Oblastní galerie v Liberci, mimo výstavní prostory umístěné v budově. Cílem je prozkoumat potenciál využití exteriéru a blízkého okolí galerie pro nové využívání aktivní komunikace s veřejností.

1. Koncept
2. Vizualizace, fotodokumentace, videodokumentace
3. Průvodní teoretická zpráva v pevné vazbě, včetně zadání práce a prohlášení o autorském právu. Zpráva obsahuje mezi jinými úvod, přehled literatury a zdrojů, výsledky a diskuzi a řídí se specifikacemi v dokumentu „Požadavky na vypracování bakalářské práce - KED“.
Zdroje musí být citované dle Směrnice rektora TUL č. 5/2018.
4. Elektronická podoba všech částí bakalářské práce (akceptovatelné formáty pdf, pdf/A).
5. V systému STAG (Moje studium-Kvalifikační práce-Doplnit údaje o práci) vložit veškerá data o práci a soubor obsahující kompletní výkresovou i textovou dokumentaci, průvodní zprávu, technickou zprávu a doplnit související textová pole.

Seznam doporučené literatury:

Konečně spolu- Lenka Sýkorová
Nezávislé kurátorství ve volném čase- Lenka Sýkorová
Marketing kultury- Radim Bačuvčík
Muze a Galerie – Radim Bačuvčík
Uvnitř bílé krychle – Brian O’Doherty
Ex- pozice O vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury – Martina Pachmanová, ed.
Muzeum umění v digitální době- Ladislav Ksner ml.
Lázně oblastní galerie Liberec proměna libereckých lázní- kolektiv autorů a Jan Mohr

Vedoucí práce: doc. MgA. Jan Stolin
Katedra umění

Datum zadání práce: 21. února 2022
Předpokládaný termín odevzdání: 27. května 2022

Ing. arch. MgA. Osamu Okamura
děkan

LS

doc. MgA. Jan Stolin
vedoucí katedry

V Liberci dne 21. února 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do její skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Všem, kteří mne doposud podporovali a pomohli mi s touto závěrečnou prací na FUA.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je hledání nových forem komunikace Oblastní galerie v Liberci s veřejností. Cílem je odstranit bariéry a posílit benefity, které mohou lidé v souvislosti s návštěvou kulturní instituce vnímat. Téma bude zpracovávat praktické zkušenosti z realizovaných praxí v Oblastní galerii v Liberci a jejich edukačních programů pro veřejnost. Hlavním tématem práce je rozšíření propagace Oblastní galerie v Liberci, mimo výstavní prostory umístěné v budově. Cílem je prozkoumat potenciál využití exteriéru a blízkého okolí galerie pro nové využívání aktivní komunikace s veřejností.

Klíčová slova

Galerie, komunikace, Oblastní galerie Liberec, návštěvníci, kurátorství, vystavování, stálé sbírky, umění, obrazy

Abstract

The subject of this bachelor's thesis is the search for new forms of communication between the Liberec Regional Gallery and the public. The aim of it is to get rid of obstacles and boost the benefits that people may sense in connection to visiting a cultural institution. The topic will reprocess experience gained by an internship in the Liberec Regional Gallery, most importantly in its educational programs for the public. The main subject of the work is to spread the promotion of the Liberec Regional Gallery beyond the exhibition spaces located inside the building. The aim is to examine the potential of utilising the exterior and the space within a close proximity of the gallery in order to communicate with the public in new, engaging and proactive ways.

Keywords

Gallery, communication, Liberec Regional Gallery, visitors, curatorship, exhibiting, permanent exhibitions, art, images

OBSAH

Teoretická část

Úvod	11
Galerie Lázně	12
Historie výstavnictví- počátky galerií	14
Typy galerií	16
Vystavování stálých sbírek	18
Alternativní- netradiční forma výstavnictví	20
Kurátorství	22
Sociální kontext galerie	24
Galerie a její publikum	26
Propagace kulturních institucí	28
JR	30
Elisabeth Brockmann	32

Praktická část

Oblastní galerie Lázně umístění	35
Současná situace – propagace	36
Průběh práce	37
Návrh	38
Realizace	43
Závěr	46

Teoretická část

Úvod

Při výběru tématu bakalářské práce jsem se inspirovala hlavně svou praxí v Oblastní galerii v Liberci. Mým hlavní úkolem byla edukace žáků základní školy a zároveň jejich seznámení s prostředím galerie. Tyto vzdělávací programy měly ukázat chod galerie a případně tak zaujmout potencionální umělce, či nalákat další návštěvníky v podobě rodičů malých žáků. Jelikož jsem na střední škole studovala propagační design, rozhodla jsem se, tyto dvě věci spojit a dala si za cíl rozšířit povědomí o umění mezi širokou veřejností a zlepšit komunikaci OGL s veřejností. Výsledkem by měl být jednoduchý, ale efektivní prvek, který by oslovil i lidi, kteří běžně do galerie nezajdou.

Nejdříve mě napadlo zaměřit se na místní komunitu umělců. Udělat s nimi rozhovory a následně pak reagovat na jejich díla umístováním instalací do veřejného prostoru. Zhodnotila jsem ale, že tento nápad by byl velmi komplexní a náročný na čas a tak jsem od tohoto nápadu upustila.

Při dalším nápadu jsem se nezaměřovala jen na galerii jako takovou a vymyslela jsem koncept tramvaje, která měla poukazovat na největší dominanty města Liberec. Při vyhlídkové jízdě se měl návštěvník dozvědět podrobné informace o důležitých místech od průvodce, který by celou cestu komentoval. Cílem bylo zprostředkovat lepší zážitek turistům, kteří se ve městě neorientují, ale i místním, kteří se prostě chtějí dozvědět něco víc o Liberci. Nakonec jsem opustila i tento nápad, jelikož se zcela míjel s mým prvotním konceptem, tj. zlepšit komunikaci OGL s veřejností a přilákat tak do galerie víc návštěvníků.

Svou pozornost jsem tedy zaměřila na exteriér galerie, kde jsem se rozhodla využít prázdné betonové bloky, které lemují přední a boční stranu budovy .

V teoretické části jsem se věnovala tématům, jako jsou typy galerií, formy výstavnictví, komunikace galerií s návštěvníky a jejich celková propagace.

Galerie Lázně

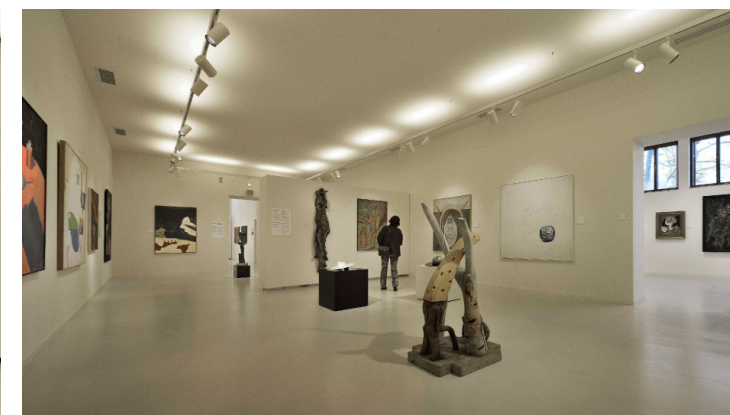
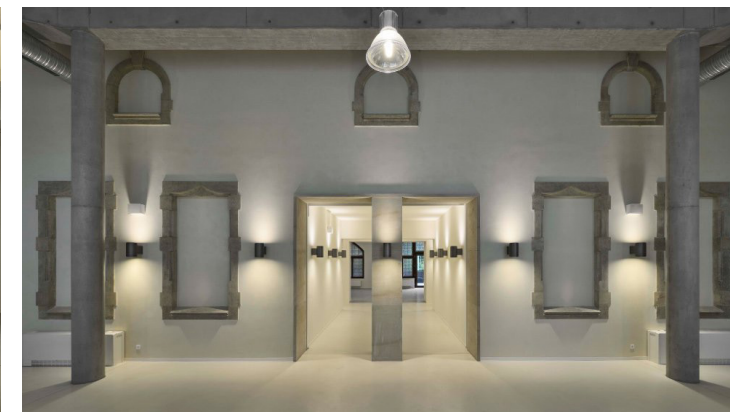
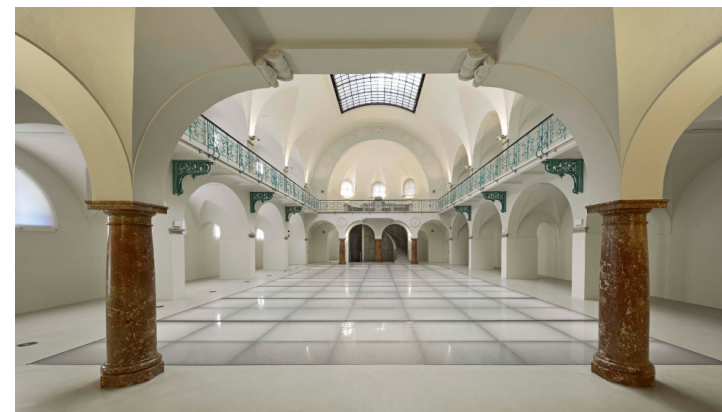
O sbírku obrazů, která tvoří i dost podstatnou část současné stálé sbírky Oblastní Galerie Liberec, se v 60. letech 19. století zasloužil především továrník Heinrich Liebieg. Jeho sběratelské aktivity byly ohromné a angažoval se také v založení Severočeského muzea. Svou sbírku obrazů shromažďoval bezmála čtyřicet let a po jeho smrti odkázal obrazy městu Liberec a to byla jedna z nejlepších sbírek tehdejšího Rakouska-Uherska.

Město Liberec zvažovalo nejlepší prezentaci těchto obrazů a po neustálém přesouvání mezi institucemi se nakonec podařilo získat pro vystavení expozic Liebegův palác. Ani toto řešení nebylo ideální. Chyběl depozitář, kde by byly uloženy obrazy správným způsobem a nebyly vystavovány extrémním teplotním či vlhkostním podmínkám. Stávalo se tak, že s obrazy nebylo nakládáno, jak bylo potřeba a obrazy se tak poničily.

Kolem roku 2000 tak přišla myšlenka najít vyhovující prostor pro moderní galerii, vytvořit zázemí a vyřešit tak otázku depozitáře. Jako řešení zde byla vnímaná i možnost, zrekonstruovat současný Liebegův palác a dostavět k němu depozitář, nicméně nakonec bylo rozhodnuto najít vhodnější prostory. V roce 2009 byly městu nabídnuty prostory městských lázní, které dříve plnily spíše hygienické účely. Po dlouhých studiích a plánování nakonec bylo rozhodnuto, že se lázně zrekonstruují a bude postavena samostatná budova depozitáře. Přestavba lázní tak začala 9. 9. 2011 a projekt byl svěřen do rukou společnosti SIAL v čele s Ing. arch. Jiřím Bučkem. Bylo důležité zanechat spoustu detailů tehdejších lázní, ale zároveň vytvořit vyhovující prostor pro expozice.

Díky nově navrhnutému depozitáři vznikla restaurátorská dílna a vyhovující prostor pro manipulaci a ukládání obrazů. Jelikož se prostor pro vystavování zvětšil, bylo také potřeba rozšířit stálou sbírku. Byly tak nakoupeny obrazy z celé Evropy. Připojily se k již zmiňované sbírce Heinricha Liebiega a ke kolekci nizozemského malířství. V galerii najdeme vystavené regionální umělce a také sbírky českých Němců. Koncept galerie je založen na prolínání nového a starého. Celková přestavba trvala dva roky a veřejnosti byla zpřístupněna v únoru 2014.

Od té doby probíhají v budově výstavy současných umělců, výtvarné programy, edukační programy pro školy, nachází se zde odborná knihovna se studovnou a kavárna. Velkým lákadlem jsou i vstupy zadarmo každý čtvrtek a v tento den je také prodloužena standardní otevírací doba o dvě hodiny.

Historie výstavnictví- počátky galerií

První veřejná muzea umění vznikla ze sbírek bohatých aristokratů, kteří neměli patřičnou odbornost a exponáty shromažďovali pouze na základě vlastního estetického úsudku a preferencí a v podobném duchu je také vystavovali. Nově zakládaná muzea kladla důraz na svou funkci jakožto „*dramaturgický aparát, který seřadil výtvarná díla do určitých řad a souvislostí, pro diváka tak v reálném prostoru zobrazil historický proces vývoje umění.*“¹ Vybraným dílům oproti dřívějšku poskytla přístřeší a řád.

Zároveň to už nemají být soukromé sbírky, které uvidí pouze bohatí, ale umění se zpřístupní široké veřejnosti. Díky těmto změnám mohl vzniknout veřejný prostor pro moderní společnost a změnilo se taky vnímání umění jako takového. Jelikož vznikl prostor specializovaný přímo pro umění, začal se klást důraz i na formu vystavování. Umožnilo to tak obrazům vytvářet prostor pro komunikaci s divákem a dotváření děje pomocí dalších děl vystavovaných poblíž. Umělec byl považován za bytost s božským darem, která zprostředkovává své myšlenky a ideje skrz estetická díla.

Koncem 18. století tak začaly vnikat první veřejná muzea umění. Toto časové období koresponduje s osvícenstvím a následným nástupem modernismu. „*Osvícenství završilo proces rozdělení jednotného náboženského světonázoru a metafyziky, které charakterizovaly středověkou společnost, do autonomních sfér vědy, morálky a umění.*“² Není proto divu, že začaly vznikat jednotlivé instituce, které měly za cíl tyto jednotlivé ušlechtilé vjemy u lidí kultivovat. Pro vědu muzea, pro umění galerie...

Sbírky byly většinou darem nějaké královské či aristokratické rodiny a samotné paláce byly tak přetvořeny v nové galerijní prostory. Mezi první muzea umění řadíme Louvre, jenž vznikl v roce 1777 a po jeho otevření v roce 1793 zde byly k vidění královské sbírky. Návštěva muzea umění byla zpočátku vnímána spíše jako slavnostní ceremoniál, než jako kulturní či estetické uspokojení pravidelné potřeby. Sbírky byly ale zpřístupněny jak pro městské občany střední třídy, tak pro nižší vrstvy.

U nás vznikla první obrazárna už kolem roku 1796 a byla to obrazárna v Černínském paláci na Hradčanech v Praze. Byla zde snaha zachovat umělecký odkaz a rozšířit povědomí o výtvarném vkusu a estetice. Obrazárna lákala především řemeslníky, dělníky a lidi střední vrstvy. Ti ale prostory nenavštěvovali za účelem uměleckého zážitku, nýbrž to bylo bráno spíše jako uspokojení společenské potřeby. Původní myšlenka „dostupnost umění všem“, ale začala určitou část společnosti spíše odpuzovat.

Typy galerií

Galerie můžeme rozdělit podle různých kritérií.

- podle typu činnosti:

1) galerie jako muzeum umění (veřejné sbírky)

jejím hlavním úkolem je spravovat sbírky umění a uchovávat je pro budoucí generace jako odkaz kulturního dědictví, odborně zprostředkovat informace o dílech veřejnosti a zároveň se vzdělávat v moderních technologiích a komunikovat skrz ně tak k návštěvníkům, tyto instituce jsou nekomerční

2) galerie jako Kunsthalle (nesbírkové)

zpravidla nekomerční, slouží ke střetávání současných umělců s veřejností, vznikají zde krátkodobé výstavy a instituce nevlastní žádné stálé sbírky

3) galerie jako místo pro prodej a nákup umění

komerční prostor, kde se střetává umělec s potenciálními kupci jeho díla, můžou také vznikat výstavy, kde nedochází k přímému prodeji díla, ale účelem je především zviditelnit daného umělce a popřípadě s ním navázat spolupráci na základě jeho prezentace

4) galerie jako kulturní fabriky

nacházejí se většinou v nějakých industriálních prostorech a jsou vedeny kurátory, vystavují zde studenti umění a nezávislí umělci

- dále je dělíme na **nekomerční** (nadační) a **komerční** (prodejní, aukční)

- podle majitele nebo zřizovatele je dělíme na:

Veřejné – státní, oblastní, regionální, místní, národní

Soukromé

- podle druhu sbírek:

malířství

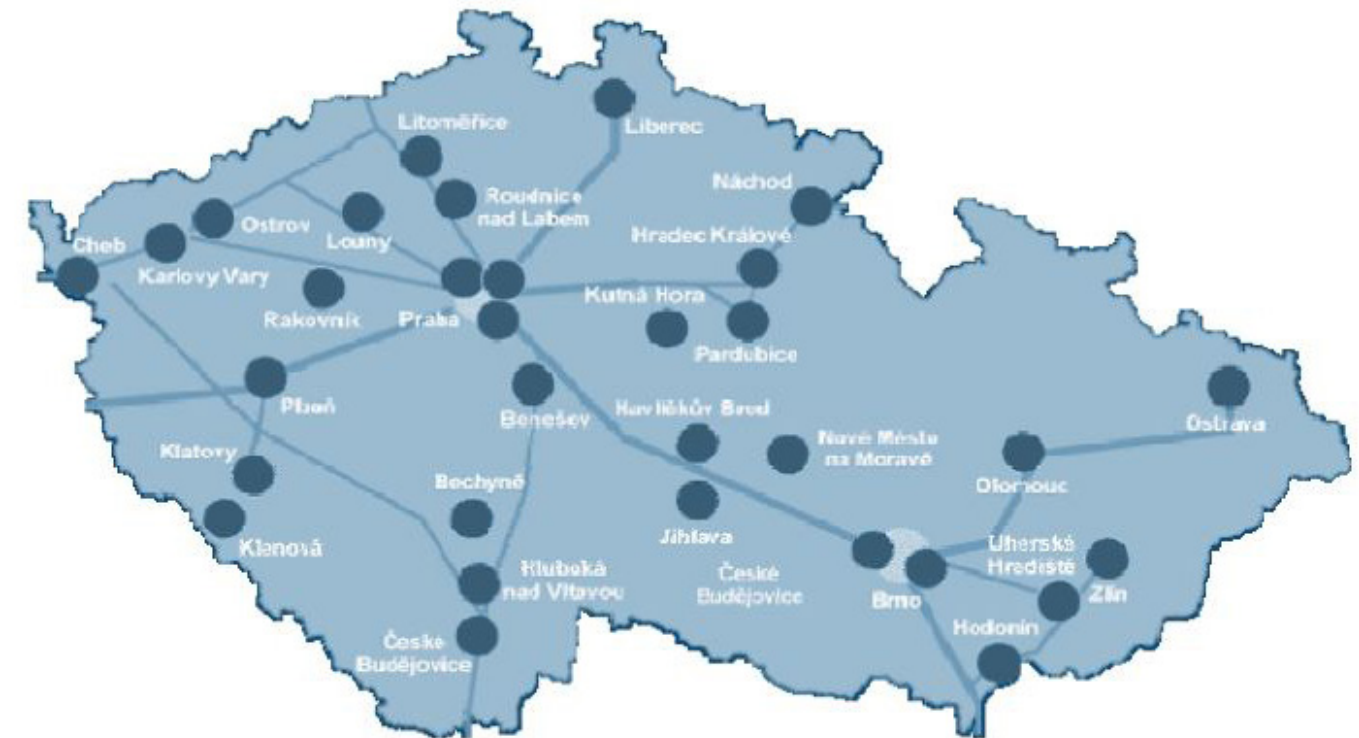
sochařství

umělecká řemesla

fotografie

nová média

SÍŤ SBÍRKOTVORNÝCH GALERIÍ V ČR

Vystavování stálých sbírek

Jak má vlastně vypadat správný galerijní prostor, aby v něm dílo vyniklo a stalo se tak něčím výjimečným, nedosažitelným, mimo tento prostor a čas? Podle autora Briana O'Dohertyho by galerijní prostor měl mít stejně striktní pravidla jako středověký kostel. Okna by měla být zakryta a zatemněna tak, aby se dovnitř nemohlo dostat nic z okolního světa a divák se tak mohl soustředit plně na vystavené dílo. Stěny jsou natřeny nabílo a prostor je tvořen jako tzv. „bílá krychle“, tu sám O'Doherty definuje jako *„prostor, který bezprostředně rámuje celé dějiny modernismu.“*³ Moderní umění jako i moderní dějiny jsou ovlivněny sledem mnoha změn, které mají dopad na naše vnímání prostoru i prostor jako takový. *„Naši pozornost upoutá na prvním místě nikoliv umění, ale prostor. Na mysl se dere představa, že mnohem spíše než jakékoli konkrétní dílo lze právě obraz bílého idealizovaného prostoru považovat za archetypální obraz umění dvacátého století – tato vlastnost galerijního prostoru se nám odhaluje s jasností historické nevyhnutelnosti, jež bývá obvykle spojována s díly vystavovanými uvnitř.“*⁴ Díky této úpravě prostoru si tak mají vystavená díla zachovat svou aktuálnost a zatáhnout nás za hranu naší reality. Pozastavit čas a vytvořit tak věčnost.

Když rozmisťujeme daná díla do prostoru, je potřeba mít estetické vnímání a znát jejich kontext. Díla by mezi sebou měla komunikovat a vytvářet jeden celek, který pak silně zapůsobí na návštěvníky. Tuto zkušenost by si s sebou lidé pak měli odnášet i při odchodu z galerie. Proto je architektura výstavy stejně důležitá jako výběr děl samotný. Osamělý prvek bez kontextu ztrácí svoji hodnotu, ale opět hodnotu nabývá, když je zahrnut do estetického vnímání celku. Zmiňovaný silný zážitek ve spojitosti s fyzickou podobou a uspořádáním výstavy pak může být pozitivního i negativního ražení a významně ovlivňuje divákovu chuť (nebo nechť) k opakované návštěvě kulturní instituce.

Zcela tradiční a konzervativní přístup k vystavování se spoléhá pouze na chronologické členění artefaktů, které ovšem exponáty uvádí spíše do dějinného kontextu, než do lidského, uměleckého, estetického. Umožňuje v dílech nacházet stylistické a povrchní souvislosti, ale chybí pohled na přesah v souvislosti se symbolikou, obsahem a dalšími souvislostmi, které mohou díla spojovat i skrze propast staletí. Takový *„exponát i sbírka se stávají součástí výkladu dějin umění založeného na posloupnosti stylů, slohů a směrů.“*⁵

Alternativní- netradiční forma výstavnictví

Site-specific umění je spojeno s okolím, ve kterém se nachází, přesahuje prostor který je určený pro vystavení a reaguje na své fyzické i virtuální umístění. Tato provázanost sama o sobě není na škodu, dílo si i nadále zachová svébytnou „estetickou autonomii“, kterou mu prostředí nemůže ubrat. Kterou jeho provázanost s prostředím nemůže zastínit. Nicméně daleko problematičtějším aspektem je zde „modernistický předpoklad, že rámuující okraj ustavuje významnou hranici nebo mez, oddělující prostor díla samotného od prostoru, v němž je vystaveno.“⁶

Galerie Na zdi byla pražská atypická galerie, kterou založila Barbara Benish kolem roku 2000. Její inspirací pro založení této galerie byly opěrné zdi, které použily jako propagandistický doplněk Stalinova pomníku na Letné. Její umístění jí dovoľovalo zaujmout kolem jedoucí řidiče v autech, byla otevřená veřejnosti 24 hodin denně a vstup se neplatil. Vystavovanými díly byly převážně obrazy s aktuální politickou tematikou. Nejlépe projekt charakterizuje sama autorka: „Projekt Artwall si klade za cíl podporovat pronikání současného umění do mimogalerijního prostředí. Tento cíl vychází z povahy místa, které svou dominantní polohou zaručuje účinnou komunikaci s veřejností. Galerie Artwall tvoří osm monumentálních výklenků v opěrné zdi na nábreží Vltavy. Program galerie Artwall se tematicky věnuje umělecké tvorbě zaměřené na společenské a politické otázky.“⁷

Dále také vznikaly studentské galerie, galerie vedené nezávislými kurátory a galerie provozované umělci-kurátory. Mezi studentské galerie můžeme zařadit Galerii K4, která vznikla jako součást studentského klubu v roce 2010 ve sklepení Filozofické fakulty UK v Praze. Galerie Pavilon spojené s pražskou AVU nebo Galerie 207 odkazující na pražskou UMPRUM.

Slovy Lenky Sýkorové „Umění nemá být zakleté v galeriích a muzeích.“⁸ I tato myšlenka mohla být jednou z prvních pohnutek, které vedly ke vzniku **Nonstop galerií**. Nonstop galerie, které vznikají ve veřejném prostoru, byly pro mojí bakalářskou práci největší inspirací. Divák zde přichází do styku s vizuálním uměním přímo na ulici. Což umožní lepší komunikaci s kolemjdoucími návštěvníky. Samotný prostor pak dotváří dílo, které je vystaveno v exteriéru. Do vystavování přináší zcela nový rozměr tak, jak to charakterizuje opět Lenka Sýkorová: „Prostor jen se stínem svého bývalého smyslu a funkce se sám stává tématem uměleckého díla, nabízí svůj vlastní příběh, příběh konkrétního genia loci, stává se vlastním médiem a novou veličinou umění.“⁹

Kurátorství

Kdo je Kurátor? Kurátor je člověk, který propojuje umělce s institucí, veřejností, zaslouží se o jeho zviditelnění, snaží se pochopit jeho myšlenky a ideje a předat je dál. Kurátor je někdo, kdo komunikuje s investory, vymýšlí koncept výstavy a zajišťuje všechny potřebné dokumenty pro to, aby výstava vůbec mohla proběhnout. Je to taková spojka, bez které by samostatné články výstavy špatně fungovaly.

Profese kurátora je ale relativně nový obor, ač se to tak nemusí zdát. Původně si byli umělci sami zároveň kurátory vlastních výstav a sami prezentovali svá díla veřejnosti nebo sháněli mecenáše pro podporu jejich tvorby. Tak to bylo až do 20. století, kdy se plně rozvíjí trh s uměním a objevují se zde privátní galeristé, kteří poskytují zázemí i finanční podporu pro umělce. První výstava je pro umělce první setkání s veřejností, respektive první setkání veřejnosti s umělcem. Je kladen důraz na umělcovu prezentaci, představení jeho tvorby v co možná nejlepším světle a po výstavě může následovat i diskuze s divákem, která slouží k lepšímu pochopení jeho tvorby. Počet výstav radikálně roste a začínají se rozšiřovat galerie typu Kunsthalle.

Nezávislé kurátorství je pak fenoménem hlavně přelomu 60. a 70. let. Jednou z jeho hlavních osobností byl Harald Szeemann, švýcarský historik umění, který byl původně ředitelem Kunsthalle ve švýcarském Bernu, ale z této pozice v roce 1969 odstoupil a stal se kurátorem na volné noze. Jeho přístup v kurátorství definuje motto „*od vize po hřebík*“. 10 Výstavy se odklánějí od klasických muzejních expozic, kde je kurátor byrokratem, ale zároveň i uměnovědcem a impresáři. Jeho výstavy mají být „*básněmi v prostoru*.“¹¹

Typologie kurátorů

Lenka Sýkorová ve své knize Nezávislé kurátorství ve volném čase definuje čtyři typy kurátorů, které mimo jiné ukazují, že žonglování mezi rolemi byrokrata, vědce i impresária probíhá dodnes.

Prvním z typů je tzv. subject specialist curator, specialista spojený s určitou velkou institucí, která má stálou sbírku, kterou touží obohacovat a rozšiřovat. Takových specialistů má pak instituce více a každý se věnuje pouze svému oboru, tj. např. kurátoruje pouze sbírky kresby nebo sbírky malby nebo třeba umění starověku. Dalším typem je pak independent curator, nezávislý kurátor, který funguje na volné noze a spoluprací s institucemi navazuje nárazově, když je třeba. Třetím typem je pak artist-curator, tedy umělec a kurátor v jedné osobě. Ten může kurátorovat vlastní, ale i cizí výstavy na základě svého estetického cítění a povědomí o umění. Čtvrtý typ vedoucího kurátora (head of a department within a cultural organisation) má pak nejbliž k byrokracii, je totiž hlavou své menší kulturní instituce, v níž řídí svůj tým, organizuje kulturní akce, ale už se třeba méně podílí na detailech.¹²

Úspěšný kurátor dnešní doby může mít tedy mnoho podob, stejně jako instituce, v nichž se pohybuje. Nicméně existuje řádka předpokladů, které by měli splňovat všichni, od zájmu o dějiny umění přes nadšení pro poznávání nejnovějších prostředků výstavnictví až po znalost kontextu děl a odborných souvislostí. S tím se pojí také aktivní sebevzdělávání v oboru, které zahrnuje různé semináře či samotné výstavy po celém světě. Úspěšný kurátor by se neměl bát experimentovat s novými přístupy a přicházet s inovativními nápady způsobu vystavování.

Sociální kontext galerie

Každá galerie má nevyhnutelně sociální podtext. Reflektuje prostor, kde se nachází, ovlivňuje lidi, kteří se pohybují v jejím okolí, a je jimi ovlivňována. Galerie v městském centru bude mít zákonitě jinou charakteristiku než galerie na periferii. A i mezi rozličnými galeriemi centra bude značný rozdíl podle toho, na které lidi chce zapůsobit. Městské centrum je především místem setkávání a prolínání. Heterogenity. Galerie jako instituce si může v rámci společnosti vytipovat skupiny, nebo vrstvy, které touží oslovit.

Třeba taková značková prodejní galerie je od začátku koncipována tak, aby se zde obyčejný člověk necítil příliš dobře. Aby vnímal, že se nachází v přítomnosti umění, které má hodnotu (estetickou i materiální), která je v přímém rozporu se situací, kterou vidíme každý den v prostředí měst. Městské ulice charakterizuje upřímnost, chudoba, i to nejošklivější se vydere na povrch, jakkoliv se političtí představitelé mohou snažit to zakrýt. Prodejní galerie je opakem městské ulice. Je to to nejprísňěji kurátorované prostředí, které se nám jako extenze veřejného prostoru naskýtá. Jedná se o bílou krychli dohnanou do extrému. Prostředí, v němž zde umění existuje, je sterilní, nepřátelské.

Podobné pocity ale rezonují také v kritice bílé krychle jako takové. Ať už své umění prodává nebo ne, podněcuje dojem, že umění je záležitostí elit. Že vstup do galerie je pouze pro vyvolené. Na jednu stranu tedy můžeme bílou krychli vnímat jakožto nejcitlivější možný způsob vystavení umění, aniž bychom mu dodávali kontext, který mu nepatří, na druhou stranu je bílá krychle jednou z tváří kulturního elitářství.

Řada současných muzeí umění touží ovšem po něčem jiném, po kontaktu s lidmi. Snaží se postavit do role objektu kulturního využití a to pro každého, kdo by o to mohl mít zájem. Problémem ovšem je, že i tato muzea často svou pozornost v propagaci obrací především k lidem, kteří už zájem o umění a kulturu mají. Návštěvou instituce si pouze doplňují informace, které už mají. Jsou to typicky lidé vzdělaní, finančně zajištění, žijící ve větším městě a společensky výše postavení. Tito lidé nejsou primárně ti, které by měla muzea toužit obohatit. Respektive mohou být, ale nemělo by se proto zapomínat také na ty, kteří pro návštěvu galerie nemají příležitost, ať už je to z důvodu nízkého sociálního kapitálu nebo pro nedostatek peněz, kdy s narůstající inflací prostředky na zábavu klesají i pro lidi, kteří by jinak měli zájem.

Muzea a galerie tedy plní roli vzdělávací a výchovnou, nicméně ne vždy dosáhne ve svém vzdělávání a výchově na všechny. I toto jsou úskalí, kterým se snaží čelit alternativní galerijní provozy, jako jsou v Liberci třeba Galerie Ahoj Nazdar Čau nebo Moon Gallery. Galerie Lázně se přitom snaží překlenout propast k různým skupinám Liberce skrze čtvrtěční vstupy zdarma a různé doprovodné programy, které by mohly přilákat i lidi, kteří normálně o návštěvu galerie neprojeví zájem. Tyto dílny, workshopy, přednášky a další se snaží propojit odkaz minulosti s moderními vymoženostmi a reagovat na požadavky návštěvníka. Dokážou tyto akce vyplnit zcela svou funkci v rámci duševní kultivace lidí? „Konstatování o stále rostoucí popularitě uměleckého muzea v soudobé společnosti nachází pevnou oporu statistikách návštěvnosti většiny velkých světových muzeí. Na místě je nicméně otázka, jak velký a jak významný je reálný dopad muzeí na životy lidí, jaký zážitek svému publiku přináší.“¹³

Galerie a její publikum

„Výtvarné umění je výrazem nejvíce povzneseného stavu lidstva, a proto je povinností státu zpřístupnit je pro všechny.“ Karl vom Stein zum Altenstein

Z návštěvy muzea umění se stala služba pro veřejnost. Muzea se snaží co nejlépe vyhovět návštěvníkům a chtějí se zavděčit všem jejich požadavkům. Čím dál tím víc se pozornost upíná na to, aby klient (návštěvník) byl co nejvíce spokojen a zmínil se o skvělém zážitku svým blízkým na sociálních sítích. Z návštěvníka se tak stává kritik, kterému je přizpůsobena celá výstava. Možná je dobře myslet u architektury výstav na diváka, snažit se právě jemu odprezentovat to nejlepší, tím nejlepším způsobem.

Na vnímání daného díla divákem má vliv hodně aspektů. Ať je to samotná architektura a tedy místo, kde je dílo vystaveno, tak i zvolená kompozice, jak se ostatní díla navzájem ovlivňují popřípadě, kolik máme prostoru kolem daného díla a jestli si ho můžeme prohlédnout zblízka či jenom z dálky. Samotná atmosféra navozená vstupem do onoho institutu by měla zanechat v návštěvníkovi pocit majestátnosti a unikátnosti a může v divákovi zanechat i spirituální prožitek. Ne, ale pokud se muzeum či galerie nechá unést ve svém posluhování diváckému kritickému oku. Ne pokud přestane vychovávat a začne pouze obsluhovat, aby se divákovi dobře konzumovalo.

„Celex muzea – jeho architekturu, způsob prezentace děl, doprovodné programy a služby, jeho atmosféru – lze tedy považovat za médium, jež vytváří symbolické a metaforické významy spoluutvářející komplexní požitek návštěvníka, který podstatně přesahuje vlastní vnímání výtvarných děl.“¹⁴ Nelze to ovšem s působením ze všech stran přehánět.

Aniž by se přitom snažilo, má muzeum na člověka určitý vliv, určité působení. Při vstupu člověk podvědomě vnímá přechod z jednoho prostředí do druhého, z ulice do galerie, z upřímného do kultivovaného, z divokého do kulturního. Tato pravidla chování adoptuje sám od sebe nebo velmi rychle v návaznosti na přítomnost kustodů, kteří mu neváhají tyto zásady připomenout, protože je jediná věc, která v galerii stojí nad publikem, a to je ochrana uměleckých předmětů.

Obecně platí, že by se návštěvník při vstupu do galerie měl chovat slušně, pohybovat se pomalu, mluvit ztišeným hlasem, neměl by se dotýkat vystavených exponátů, měl by vynechat jídlo a pití. Z důvodu pohodlí nechávají lidé v šatnách svrchní oděv a z důvodu bezpečnosti také rozměrné batohy. U některých sbírek je pak zakázáno pořizovat digitální obsah.

Propagace kulturních institucí

V oblasti Marketingu kultury se střetávají dvě roviny. Na jedné straně je propagace galerií vnímána jako nevhodná s ohledem na zachování kulturního dědictví a snižuje tak jejich vědecký význam. Narušuje to klidné prostředí pro rozjímání nad danými díly a znehodnocuje to jejich intimitu. Dělá to z umění zábavní průmysl, který degraduje historický odkaz vystavených děl. Zabývá-li se muzeum umění marketingem, který je spojený s produkcí zbytného zboží a konzumerismem, mohlo by to snížit jeho důvěryhodnost a prestiž. Přesto, „*cílem marketingu umění je přimět přiměřené množství osob z co nejširších společenských vrstev, ekonomického zázemí a věku k přiměřenému kontaktu s uměním (umělcem) a zároveň dosáhnout co nejlepšího finančního příjmu, který je možný v souvislosti s dosažením tohoto cíle.*“¹⁵

Je tu tedy i pohled pragmatický, kdy se instituce snaží rozšířit povědomí o své existenci mezi cílovou skupinu, informovat a komunikovat tak s návštěvníky a na základě jejich zpětné vazby může zlepšit nedostatky a zvyšovat kulturní rozhled obyvatelstva. Musíme brát na vědomí, že produktem, který je předmětem tohoto marketingu, je událost v podobě výstavy, přednášky, edukačního programu, dočasné instalace apod. Může to být také zkušenost zprostředkovaná pomocí výtvarných dílen, kde si návštěvník může zkusit různé techniky pro tvorbu uměleckého díla. „Marketing umění je integrovaný řídicí proces, který vnímá uspokojení vzájemných směnných vztahů se zákazníky jako cestu k dosažení organizačních a uměleckých cílů.“¹⁶

Důležité je pak i místo, kde se galerie nachází, může tak návštěvníkovi předat vhled do historických či moderních interiérů budov. V neposlední řadě je s propagací ovšem spojené prodávání upomínkových předmětů a publikací spojených s danou institucí.

JR

„ulice je největší uměleckou galerií na světě“

JR neboli Jean-René je francouzský fotograf a umělec s největší galerií světa. Své fotografické koláže totiž vystavuje zdarma na zdech po celém světě a přitahuje tak pozornost i těch, co do galerie běžně nechodí. Jeho tvorba se zaměřuje na místní komunity a tak obyvatelé různých míst můžou potkávat své obličeje na ulici. Komunikuje s veřejností skrz obrovské fotografie, které mu zašlou lidé sami. Vypráví jejich příběhy a snaží se upozornit na jejich problémy. Tento projekt je celosvětově známý jako Inside Out. JR nerozlišuje, zda jsou lidé slavní či nikoliv, soustředí se na sociální problémy komunit a přistupuje ke své tvorbě humanistickým přístupem. Jeho práce se ale nezaměřuje jenom na fotografie. V jeho portfoliu najdeme videoart, projekce, sochařské instalace a mnoho dalších.

Mezi jeho nejznámější díla řadíme již zmíněný sociální projekt Inside Out z roku 2011. V roce 2014 ve spolupráci s New York City Ballet vymyslel taneční představení, které vypráví jeho verzi nepokojů ve čtvrti Clichy-Montfermeil. Ve stejném roce natočil krátký film ELLIS v opuštěné nemocnici na Ellis Island, jenž je důležitým místem v historii imigrace. „Za další známý počín z jeho tvorby“ lze považovat projekt z roku 2016, kdy JR nechal zmizet Louvre pomocí anamorfózy. K Louvru se vrátil v roce 2019, kdy pyramidu představil v 3D optické iluzi.

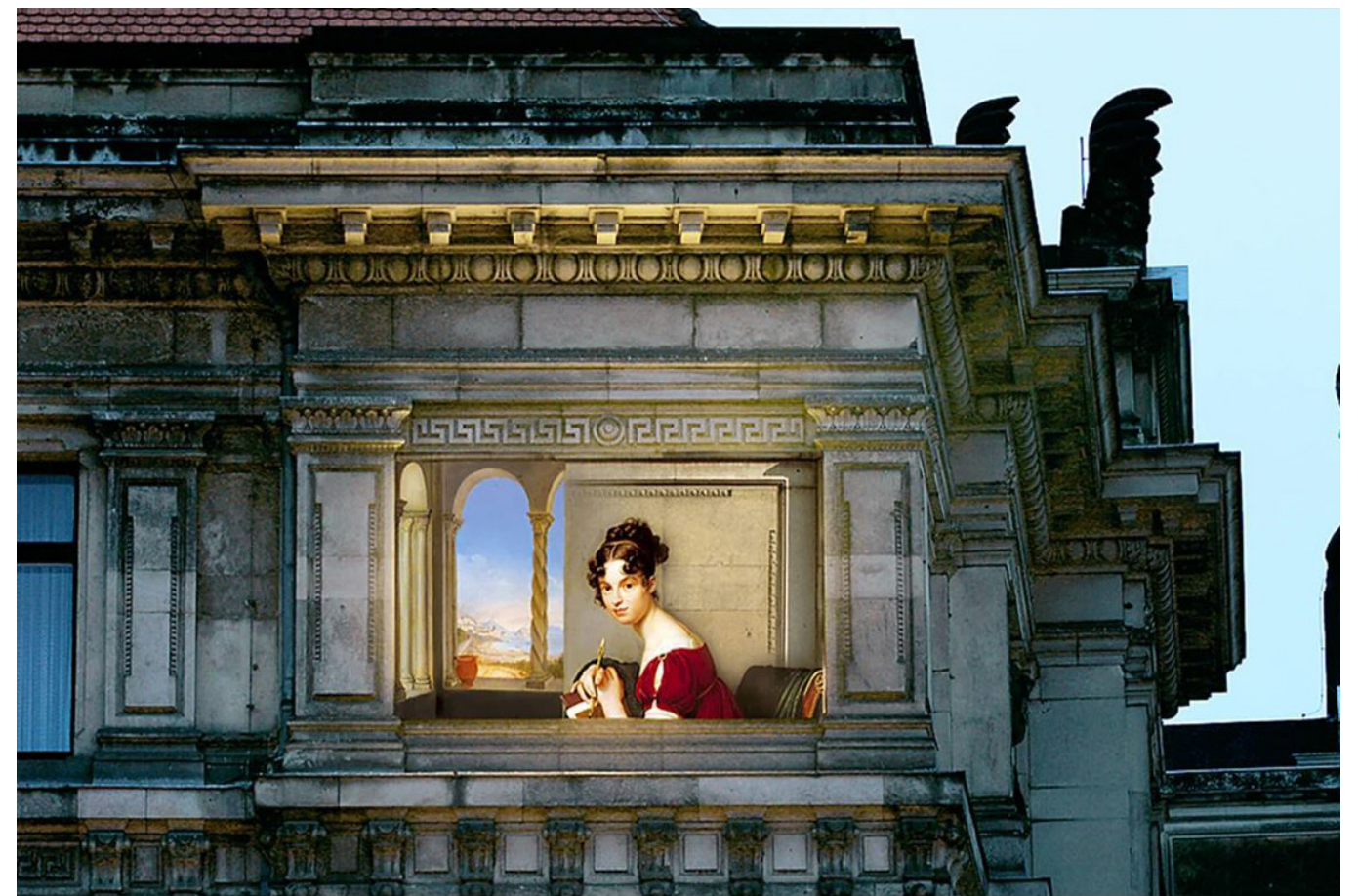

Elisabeth Brockman

Elisabeth Brockmann je německá malířka a fotografka. V 90. letech se stala slavnou jevištní výtvarnicí, tvořila fotomontáže velikosti filmového plátna, které ji bylo velkou inspirací. Snažila se propojit umění a prostor. Jejimi instalacemi měnila realitu města pomocí velkoformátových obrazů, světelných prvků, skleněných tabulí, barevných fólií a zrcadel. Tato autorka přenáší svá díla do kontextu s architekturou. Zaměřuje se na to, jak přenést obraz na budovy a tím tak dotvořit daný prostor. Za její přelomové dílo lze považovat Digitální pohled z roku 2000, kdy Elisabeth nainstalovala pár očí do oken Bavorského státního divadla v Mnichově. Do této doby autorka fotografovala obrazy v muzeu, fotky v časopisech a lidi. Na Digitální pohled ale použila plastovou figurínu, která měla reálnější pohled a díky tomu odstartovala novou fázi její tvorby.

Dalším významným trvalým dílem se stala instalace s názvem LUX, která byla umístěna na fasádě muzea Reiss Engelhorn v Mannheimu v roce 2007. Elisabeth zde měla k dispozici padesát oken, do kterých měla v plánu umístit oči figurín, jako to dělala před tím. Nebylo ale jednoduché vypořádat se s danou kompozicí 50 oken a tak musela oči lehce zdeformovat, aby působily realističtěji. Chtěla taky, aby oči z fasády zářily a tak za jednotlivé moduly umístila světelné panely.

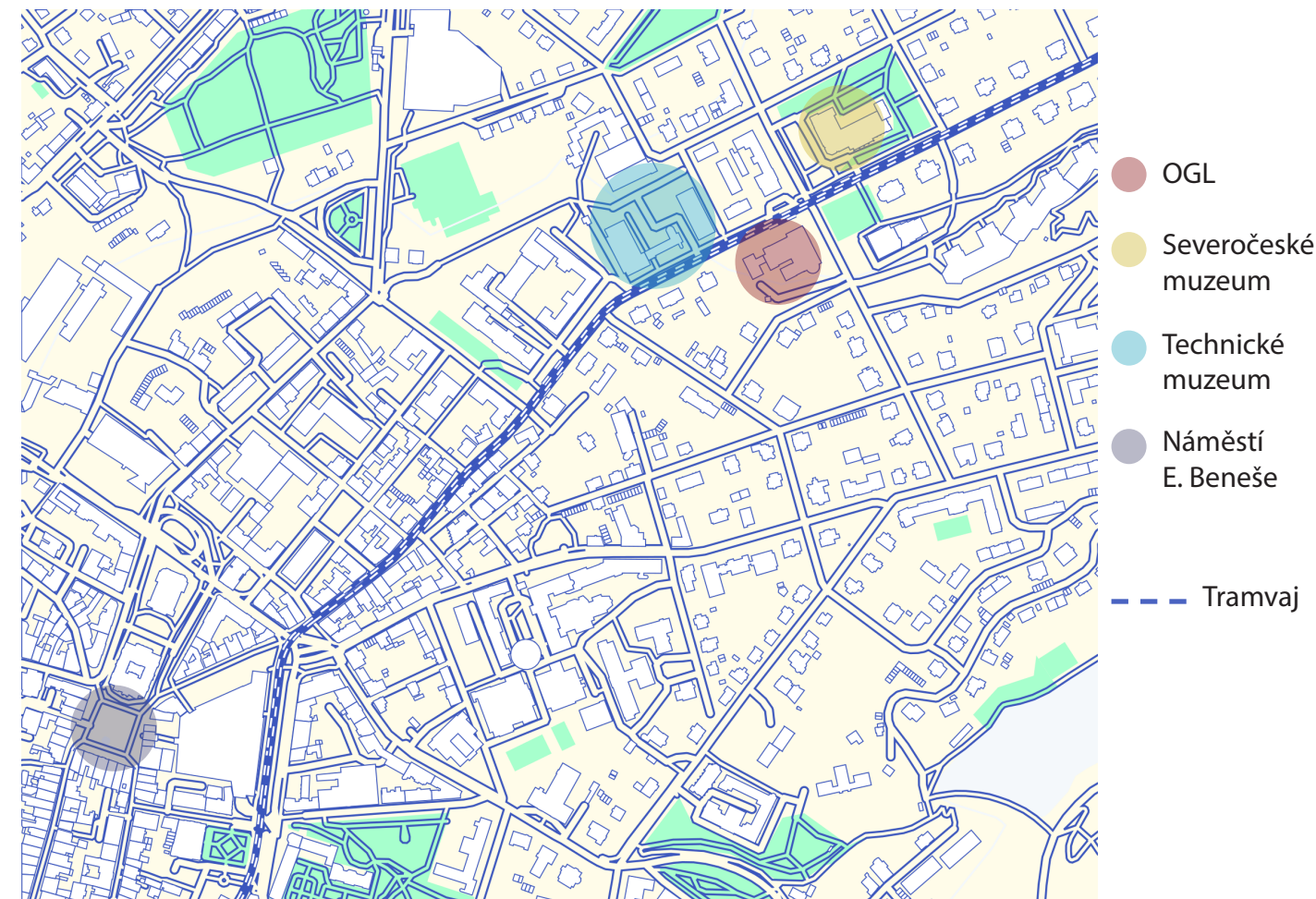
Tato autorka byla pro mne osobně hlavní inspirací, už jenom pro její práci s velkoformátovými fotografiemi umístěnými na fasády budov. Její instalace zahrnující historické obrazy, které na vás koukají, když procházíte městem, mě uchvátily.

Praktická část

Oblastní galerie Lázně umístění

Budova Galerie Lázně se nachází ve Starém městě v Liberci. Je umístěná na křižovatce ulic Masarykova a Vítězná. Její okolí lemují vily vystavěné sudetskými Němci. Naproti galerii najdeme Severočeské muzeum a v její blízkosti také například restauraci ZOO 1320, restauraci Kotelna a Technické muzeum Liberec. Přímou před galerií se nachází zastávka tramvaje Muzeum-Galerie Lázně. Jako potenciální návštěvníci galerie se zde jeví lidé, kteří navštívili již zmíněná místa. Dále v okolí můžeme najít základní školu, střední průmyslovou školu a Krajskou nemocnici Liberec. Jelikož se před galerií nachází tramvajová zastávka, cestující si často sedají na betonové bloky a krátí si tak čas na čekání na tramvaj. Celkově se v okolí galerie nenachází mnoho laviček a tak jsou betonové bloky považované za jednu velkou lavičku.

Mapa Liberce

Současná situace – propagace

Logo galerie- LÁZNĚ je umístěno na černém bloku napravo od vchodu do galerie. Na druhé straně se nachází trojúhelníkový informační hranol, na kterém jsou popsány aktuální výstavy. Vedle hranolu je umístěna bronzová socha čerta od Jaroslava Róny z roku 2011. Před vchodem je postavená informační cedule, na které se nachází plakáty aktuálních výstav. Vedle vchodových dveří najdeme desky umístěné na fasádě s informacemi o otevírací době a historii budovy. Kromě informačních předmětů umístěných před galerií má galerie také své webové stránky, kde nalezneme jak informace o stálých sbírkách, aktuálních výstavách, tak i archiv výstav minulých. Můžeme si zde také projít virtuální expozici. Na Facebookových stránkách galerie zveřejňovala především rekonstrukci bývalých lázní ale i v současné době podobně jako jejich Instagram informuje návštěvníky o novinkách. Galerie se snaží návštěvníky zaujmout komentovanými prohlídkami, doprovodnými programy a výtvarnými workshopy.

Průběh práce

Po několika hodinách strávených v galerii a jejím okolí jsem se rozhodla zaměřit na exteriér galerie. Konkrétně na betonové bloky lemující budovu bývalých lázní. Najednou na mě začaly působit prázdným a nevyužitým dojmem. Byly to šedé obdélníkové bloky, které mi připomínaly nepomalované plátna a tak se jakoby samy nabízely k tomu, aby je zaplnil nějaký zajímavý obsah. Napadlo mě tedy vynést obrazy, které se schovávaly v bílých galerijních zdích, ven na světlo. Díky tomuto návrhu by tak díla slavných umělců byla zpřístupněna široké veřejnosti nehledě na otevírací dobu. Kdokoli půjde kolem, může se nad nimi pozastavit a obdivovat je.

Proč tedy Galerie naruby? Jak už bylo uvedeno výše, klasické obrazy jsou většinou prezentovány tak, že jsou zavěšené kolmo k zemi na bílé stěně uvnitř galerie. Já jsem se ale rozhodla položit obrazy na „zem“ ven před galerií a návštěvníci si tak mohou na dílo přímo sednout nebo dokonce lehnout. Dává nám to jiný pohled na umění. Můžeme ho pošlapat nebo se jím obklopit. Díky tomuto zajímavému prostoru před galerií si budovy mohou všimnout čekající lidé v koloně, cestující v tramvaji či kdokoli kdo se chystá vyrazit z centra směrem do zoologické zahrady, užít jedinečný vizuální prožitek.

Z mého pohledu je budova vnímána stále spíše jako lázně než muzeum umění, už jen z velkého loga umístěného před galerií- LÁZNĚ. Proto jsem se ve své práci rozhodla zaměřit především na exteriér dané instituce. Prostřednictvím velkoformátových obrazů se snažím upoutat pozornost, šokovat a zároveň poukázat na to, že budova, u které se právě nacházíte, je galerie umění. V dnešní moderní době, kdy fotíme všechno, co se nám zdá zajímavé a pak to šíříme na sociálních sítích, jsem vytvořila prostor, kde se všichni tyto nadšenci mohou vyfotit a přilákat tak další návštěvníky.

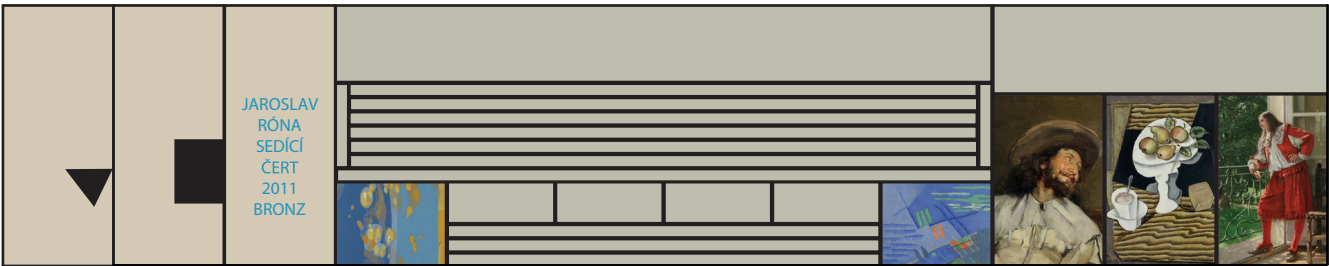

Návrh

Jelikož je moje dílo site-specific, je pro moji práci důležité, kde se daná galerie nachází. Proto jsem zanalyzovala okolní vjemy a barevnost budov. Chtěla jsem vytvořit kontrast mezi instalací a prostředím, ve kterém se nachází. Zaměřila jsem se tedy na barevnost obrazů, které jsem chtěla umístit před galerii. Pracovala jsem s komunikačním manuálem OGL, kde jsem zjistila, že stěžejní barvy galerie jsou modrá, červená a šedá. Dále pak žlutá a zelená, která je uvedena na ilustračním obrázku. Rozhodla jsem se tedy tuto základní barevnost dodržovat a prokládat ji neutrálními tóny. Výběr děl jsem prováděla z dostupného archivu na stránkách OGL. Snažila jsem se rozdělit díla do čtyř kategorií, tedy: figura, zátiší, krajina a abstrakce. Podle těchto kategorií jsem je střídavě skládala za sebe. Na koncích pomyslného L jsem vynechala dva bloky, (v oblasti se sochou a hranolem tři bloky) které jsem zahalila čistě do béžové barvy a vznikl tak prostor pro text a případně do budoucna pro sochy další. Z mého pohledu by návrh takto fungoval, i kdyby na béžových blocích nebyly umístěné sochy. Font textu jsem použila defaultní, v případě realizace může galerie použít jejich font i barevnost z komunikačního manuálu.

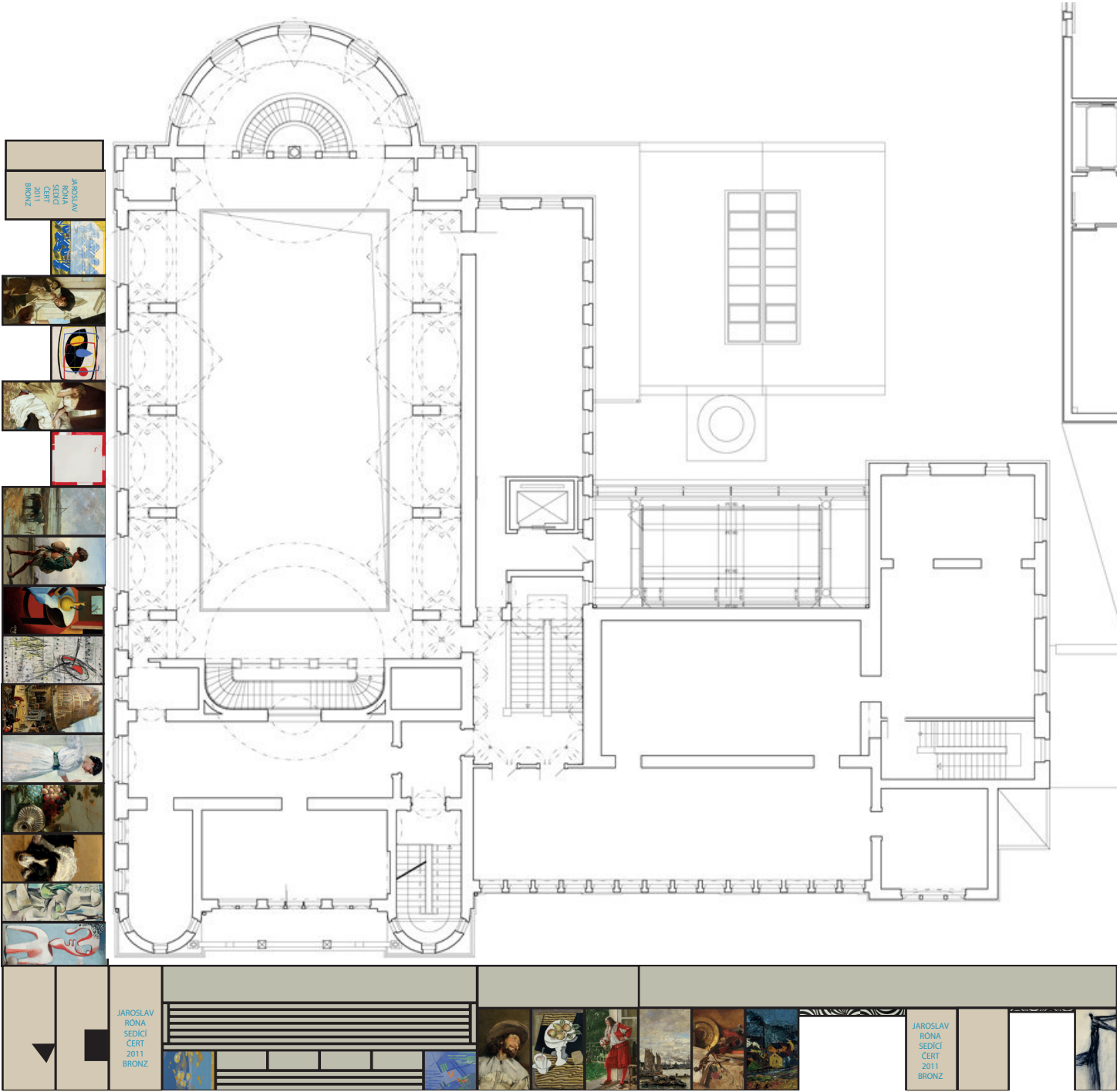
POHLED ZEPŘEDU

POHLED Z BOKU

CELKOVÝ NÁVRH

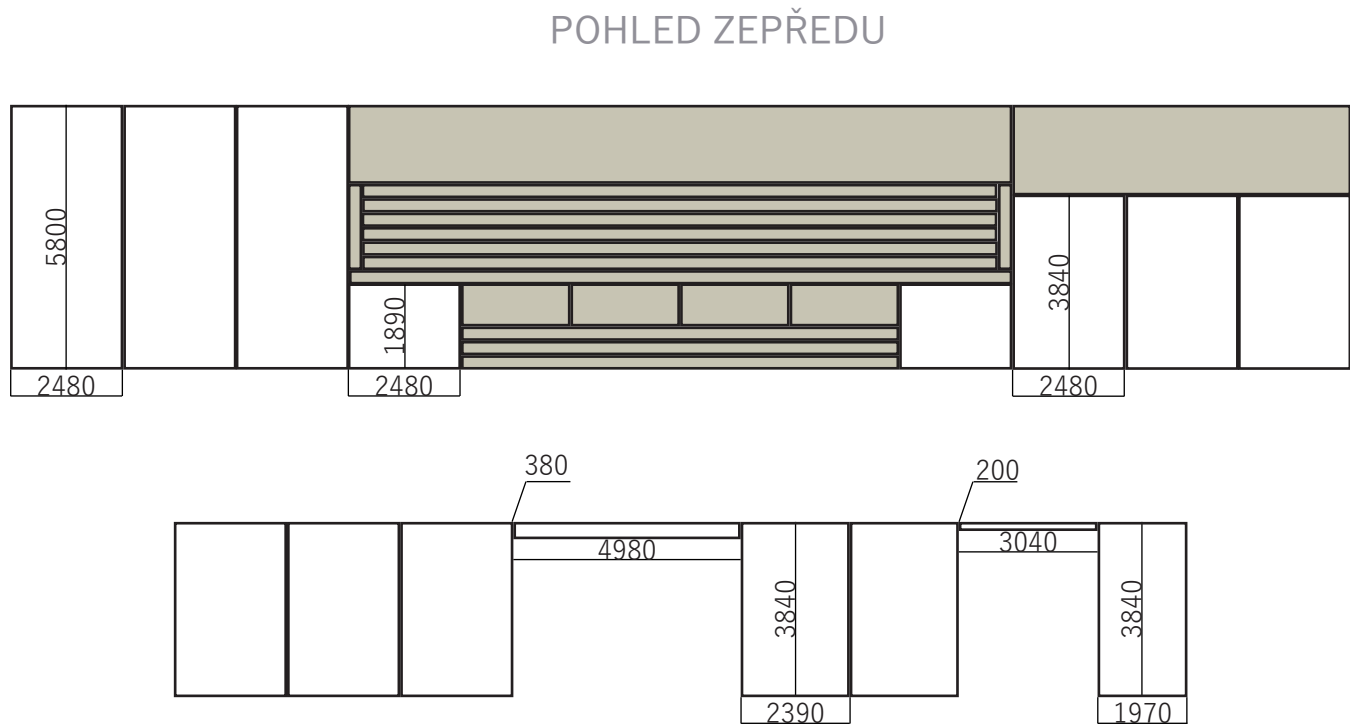

Realizace

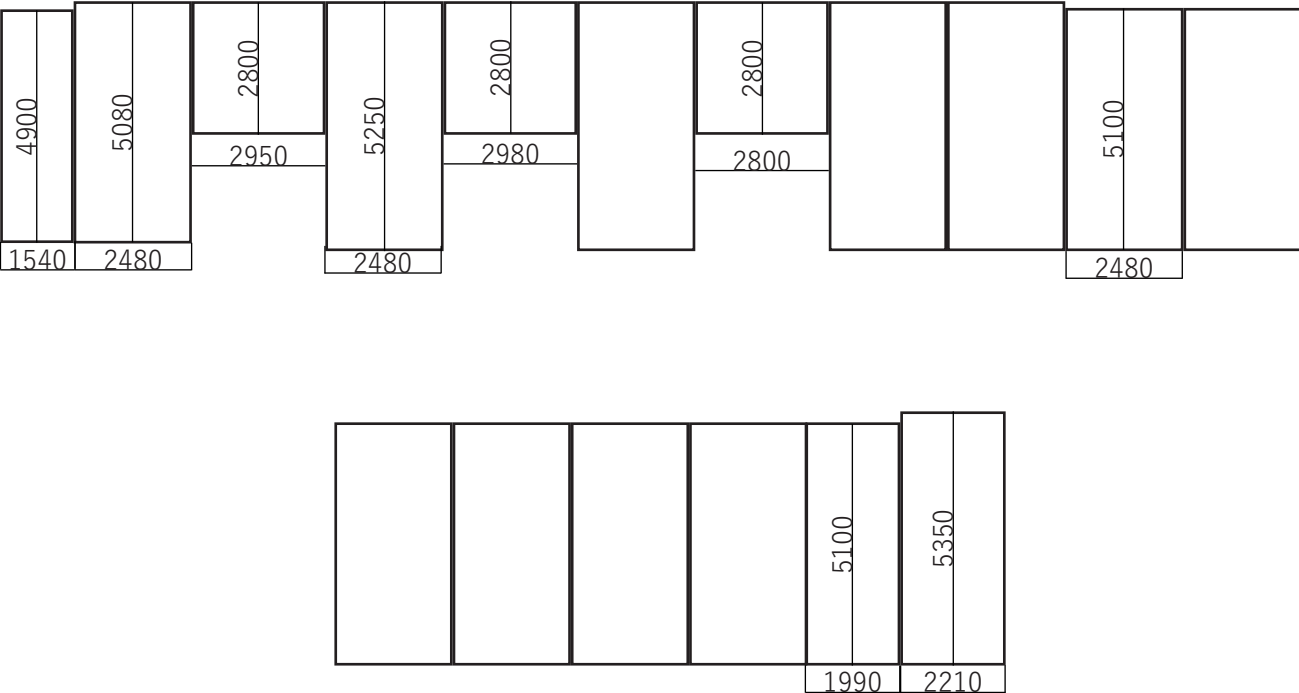
Můj původní plán byl, že by se návrh mohl realizovat celý. Po konzultaci s panem ředitelem OGL Mgr. Pavlem Hlubučkem, jsme se dohodli, že se dílo bude realizovat ale až někdy v budoucnu. Pan ředitel má plán před OGL umístit sochy a tak na celkovou změnu vzhledu chce počkat. Ráda bych tedy předvedla alespoň na jednom betonovém bloku, že instalace bude fungovat. Pro tuto demonstraci jsem si vybrala soliterní blok, nachází se na samotném počátku pomyslného L bloků. Pro realizaci bude zapotřebí objednat velkoformátovou matnou samolepku, kterou následně umístím na blok. Celková kalkulace a rozměry bloků jsou uvedeny dále.

Technický nákres

POHLED Z BOKU

Kalkulace

ZEPŘEDU				1 m²= 200 Kč
5,8 x 2,5 = 14,5 m²	3x	43,5 m²	8 700 Kč	
1,9 x 2,5 = 4,75 m²	2x	9,5 m²	1 900 Kč	
3,8 x 2,5 = 9,5 m²	6x	57 m²	11 400 Kč	
2,4 x 3,8 = 9,12 m²	2x	18,24 m²	3 648 Kč	
2 x 3,8 = 7,6 m2	1x	7,6 m2	1 520 Kč	
CELKEM		135,84 m²	27 168 Kč	
Z BOKU				
1,5 x 4,9 = 7,35 m²	1x	7,35 m²	1 470 Kč	
2,5 x 5 = 12,5 m²	1x	12,5 m²	2 500 Kč	
2,8 x 2,9 = 8,12 m²	3x	24,36 m²	4 872 Kč	
2,5 x 5,3 = 13,25 m²	4x	53 m²	10 600 Kč	
2,5 x 5,1 = 12,75 m²	6x	76,5 m²	15 300 Kč	
2 x 5,1 = 10,2 m²	1x	10,2 m²	2 040 Kč	
2,2 x 5,4 = 7,6 m²	1x	11,88 m²	2 376 Kč	
CELKEM		195,79 m²	39 158 Kč	
DOHROMADY		135,84 + 195,79 = 331,63 m²	66 326 Kč	

Závěr

Doufám, že se mi touto bakalářskou prací podařilo splnit mé původní cíle, a tedy, zlepšit komunikaci galerie s veřejností a přilákat víc návštěvníků. Věřím, že můj koncept je variabilní a tedy dobře přizpůsobivý k následné realizaci, a že svým originálním zpracováním zaujme a bude sloužit i do budoucích let. Obrazy jsou vybírány a rozmisťovány pocitově. Aby ladily. Jak barevně tak i tématy (figura, zátiší, abstrakt, krajina). Rozhodně si zde nechci hrát na kurátora, myslím, že na to nemám ani dostatečnou odbornost, hlavní pro mě je ta myšlenka, dostat to co je uvnitř, ven a oslovit tak potencionální návštěvníky.

Seznam použité literatury

- Konečně spolu- Lenka Sýkorová
- Nezávislé kurátorství ve volném čase- Lenka Sýkorová
- Marketing kultury- Radim Bačuvčík
- Muze a Galerie - Radim Bačuvčík
- Uvnitř bílé krychle- Brian O'Doherty
- Ex- pozice O vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury - Martina Pachmanová, ed.
- Muzeum umění v digitální době- Ladislav Ksner ml.
- Lázně oblastní galerie liberec proměna libereckých lázní- kolektiv autorů a Jan Mohr

Seznam citací

1 **KRESNER, Ladislav, Museum umění v digitální době**, Vnímání obrazů a požitků umění v soudobé společnosti, Agro a Národní galerie v Praze, 2000, st. 22.

2 **KRESNER, Ladislav, Museum umění v digitální době**, Vnímání obrazů a požitků umění v soudobé společnosti, Agro a Národní galerie v Praze, 2000, st. 22.

3 **O'DOHERTY, Brian, Uvnitř bílé krychle**, tranzit.cz, 2014, st. 15.

4 **O'DOHERTY, Brian, Uvnitř bílé krychle**, tranzit.cz, 2014, st. 15.

5 **PACHMANOVÁ, Martina, Ex-pozice O vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury**, UMPRUM, 2018, st. 184.

6 **SÝKOROVÁ, Lenka, Konečně spolu**, UJEP, 2011, st. 145.

7 Webová stránka: <https://www.artwallgallery.cz/cs/page/o-projektu>

8 **SÝKOROVÁ, Lenka, Nezávislé kurátorství ve volném čase**: nezávislý kurátora umělec-kurátor ne české vizuální scéně 2000-2016, Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2016, st. 34.

9 **SÝKOROVÁ, Lenka, Nezávislé kurátorství ve volném čase**: nezávislý kurátora umělec-kurátor ne české vizuální scéně 2000-2016, Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2016, st. 38.

10 **SÝKOROVÁ, Lenka, Nezávislé kurátorství ve volném čase**: nezávislý kurátora umělec-kurátor ne české vizuální scéně 2000-2016, Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2016, st. 13-14.

11 **SÝKOROVÁ, Lenka, Nezávislé kurátorství ve volném čase**: nezávislý kurátora umělec-kurátor ne české vizuální scéně 2000-2016, Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2016, st. 13-14.

12 **SÝKOROVÁ, Lenka, Nezávislé kurátorství ve volném čase**: nezávislý kurátora umělec-kurátor ne české vizuální scéně 2000-2016, Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2016, st. 21.

13 **KRESNER, Ladislav, Museum umění v digitální době**, Vnímání obrazů a požitků umění v soudobé společnosti, Agro a Národní galerie v Praze, 2000, st. 37.

14 **KRESNER, Ladislav, Museum umění v digitální době**, Vnímání obrazů a požitků umění v soudobé společnosti, Agro a Národní galerie v Praze, 2000, st. 63.

15 **BAČUVČÍK, Radim, Muzea a galerie nákupní chování na trzích kulturních produktů 2012**, VerBuM, 2013, st. 19.

Zdroje obrázků

Str. 9. Poskytnuto OGL

Str. 13. Vlastní foto

<https://www.archiweb.cz/b/oblastni-galerie-v-liberci-revitalizace-mestських-lazni-na-galerijni-objekt>

Str. 15. <https://www.louvre.fr/visiter/horaires-tarifs?tab=musee-du-louvre#quand-venir>

Str. 17. <https://ngp-prod.brainz.cz/storage/1783/4.-SIT-SBIRKOTVORNYCH-GALERII-V-CR.pdf>

Str. 19. https://whitecube.com/exhibitions/exhibition/andreas_gursky_white_cube_bermondsey_2022

Str. 21. <https://www.artwallgallery.cz/cs/vystava/adela-souckova-z-ceho-vznikaji-myslenky>

<https://artalk.cz/2020/09/21/tz-prvni-vystavou-pohled-do-okna-prazskou-divadelni-ulici-ozivila-nove-otevrena-outdoorova-galerie-fasada/>

Str. 25. <https://www.ngprague.cz/vzdelavaci-programy/pro-deti>

Str. 27. <https://www.mumok.at/de/10-15-jahre>

Str. 29. https://www.ogl.cz/attachments/files/PageFileScheme/komunika%C4%8Dn%C3%AD%20ma-nu%C3%A1l%20OGL%202021_men%C5%A1%C3%AD.pdf?v45

Str. 30-31. <https://www.jr-art.net/about>

Str. 32-33. <https://elisabeth-brockmann.de/index/art-in-architecture/>

Str. 38. https://www.ogl.cz/attachments/files/PageFileScheme/komunika%C4%8Dn%C3%AD%20ma-nu%C3%A1l%20OGL%202021_men%C5%A1%C3%AD.pdf?v45

Str. 39- 43. Poskytnuto OGL + vlastní foto

Seznam webových zdrojů

Str. 16. <http://rgcr.cz/wp-content/uploads/2019/05/SPECIFIKA-GALERI%C3%8D.pdf>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Galerie_um%C4%9Bn%C3%AD

Str. 24. https://is.muni.cz/th/g5ll8/diplomova_prace__Zmelikova.pdf Str. 12

Str. 26. Citát: <http://rgcr.cz/wp-content/uploads/2019/05/SPECIFIKA-GALERI%C3%8D.pdf>

Str. 30-31. <https://www.jr-art.net/about>

[https://en.wikipedia.org/wiki/JR_\(artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/JR_(artist))

Str. 32-33. <https://elisabeth-brockmann.de/index/art-in-architecture/>

<https://www.verlag-kettler.de/en/books/elisabeth-brockmann/>

